

10. Полозова В.М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В.М. Полозова // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький : Вид-во ХНУ. – 2010. – № 5, т. 2. – С. 78-83.

11. Ляш О.І. Фактори підвищення конкурентоспроможності торгівлі на внутрішньому ринку / О.І. Ляш, Л.І. Поперечна // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 142-145.

12. Статистичний щорічник Закарпаття за 2011 рік. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській обл. – Ужгород, 2012. – 543 с. [С. 251-259].

13. Статистичний щорічник Виноградівщина за 2007 рік // Держком. статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. Управління статистики у Виноградівському районі. – Виноградів, 2008. – С. 44.

14. Статистичний щорічник Виноградівщина за 2004 рік // Держком. статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. Управління статистики у Виноградівському районі. – Виноградів, 2005. – С. 36.

15. Статистичний щорічник районів і міст Закарпатської області за 2009 рік // Держком. статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2010. – С. 149.

16. Економічне і соціальне становище Виноградівського району // Статистичний бюлетень за 2011 рік. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2011. – С. 16.

17. Економічне і соціальне становище Виноградівського району // Статистичний бюлетень за 2012 рік. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2011. – С. 14.

Васильців Т.Г., Магас Н.В. Предпосылки конкурентоспособности предприятий розничной торговли

Обоснованы теоретические основы оценки финансовых показателей деятельности розничных предприятий торговли; проведен анализ основных показателей объемов и эффективности финансовой деятельности розничных предприятий торговли Виноградовского района Закарпатской области; проанализирован процент привлечения прямых финансовых инвестиций розничными предприятиями торговли Виноградовского района Закарпатской обл.; рассмотрена важность влияния финансово-экономического состояния на конкурентоспособность предприятий розничной торговли.

Ключевые слова: розничная торговля, предприятия, обеспечение конкурентоспособности, предпосылки формирования конкурентных позиций.

Vasylytsiv T.G., Mahas N.V. Preconditions for the Retailers Competitiveness

Theoretical basis for assessing the financial performance of retail trade enterprises is substantiated. The main indicators of volumes and financial performance of retail trade enterprises of Vinogradovskiy district, Transcarpathian region are analysed. The percentage of attracting direct financial investment by trade retailers in Vinogradovskiy district, Transcarpathian region is calculated. discussed The importance of financial – economic status influence on the competitiveness of retailers is concerned.

Keywords: retail, enterprises, competitiveness, preconditions of competitive position.

УДК 657.1:655

Доц. А.М. Должанський, канд. екон. наук;
магістрант А.М. Козутич – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Розглянуто різні види заборгованості, досліджено її класифікацію як основу для формування інформаційного забезпечення управління на різних рівнях. Внаслідок вивчення варіантів класифікації заборгованості, виявлено не досить їх глибoku деталізацію і не виділення класифікаційних ознак або виділення їх у кількості, що не розкриває специфіки заборгованості. Запропоновано систематизувати різні її види за такими класифі-

каційними ознаками: терміном погашення, характером виникнення, економічним змістом розрахункової операції, контрагентами, валютою розрахунків, забезпеченістю, дотриманням умов договору та імовірністю погашення.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, покупці і замовники, облік розрахунків, наукові праці, організації обліку розрахунків, нормативно-правові документи, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти, довготермінова і поточна заборгованість, рівень ліквідності, класифікація статей дебіторської заборгованості.

Вступ. Дебіторська заборгованість разом з виробничими запасами, в основному, становить значну частку в структурі активу балансу підприємства. Ефективна організація розрахунків підприємства з покупцями і замовниками дає змогу підвищити платоспроможність підприємства, збільшити оборотність його активів.

Актуальність теми. Організація обліку розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення пріоритетних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості господарської діяльності. Питання обліку розрахунків з покупцями і замовниками присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема таких, як І. Бернар, М.Д. Білик, М.Т. Білуха, І.О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Гуцайлюк, Й.Я. Даньків, Г.Г. Кірейцев, Ж.-К. Коллі, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, В.Г. Лінник, Т.М. Малькова, О.А. Петрик, В.В. Сопко, Д. Стоун та ін. Разом з тим, вивчення наукових праць і практика господарської діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування розрахунків, заборгованості та зобов'язань є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики обліку потребують удосконалення. У зв'язку з цим, вибір теми дослідження та його цільова спрямованість є актуальними.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – обґрунтування теоретичних, методичних і практичних питань організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві, а також розроблення шляхів їх удосконалення. Мета обумовила таке завдання – розглянути поняття та класифікацію дебіторської заборгованості за розрахунками підприємства з покупцями та замовниками.

Фінансове середовище зумовлює функціонування та взаємодіє з системою розрахунків, яка опосередковує фінансово-господарську діяльність. Розрахунки, маючи постійно діючий, динамічний характер, потребують певних управлінських впливів, що виробляються в системі фінансового менеджменту на основі перероблення чисельних потоків різноманітної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить обліковій інформації. У процесі договірних відносин та розрахункових операцій між контрагентами виникає дебіторська заборгованість. Зважаючи на важливість управління дебіторською заборгованістю для забезпечення фінансової стійкості підприємства, необхідно проаналізувати її сутність і характеристики, дослідити поняття і класифікацію. Основними нормативно-правовими документами, які регламенту-

ють відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" та 13 "Фінансові інструменти".

Однак, сутність дебіторської заборгованості тлумачиться у цих стандартах неоднозначно. Так, у П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату. При цьому, дебіторами є всі юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів. Під таке трактування підлягає як заборгованість дебіторів, яка утримується підприємством до дати погашення, так і заборгованість дебіторів, призначена для перепродажу. Заборгованість дебіторів, що призначена для перепродажу, придбається, або створюється підприємством, з метою отримання прибутку, або у вигляді відсотків, дивідендів, тощо, або ж від короткотермінових змін ціни (суми) такої дебіторської заборгованості. Тому, така заборгованість, згідно п.4 П(С)БО 13 "Фінансові інструменти", є фінансовим активом, призначеним для перепродажу, і повинна відображатися та оцінюватися в обліку відповідно до цього стандарту [7, 8].

Визначення, наведене в П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", є ширшим, оскільки охоплює усю заборгованість підприємству, зокрема і ту, яка по суті є фінансовими інвестиціями, тобто активами, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку. У п. 4 П(С)БО 13 "Фінансові інструменти" надається визначення дебіторській заборгованості, що не призначена для продажу, – "дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу". Отже, це тлумачення точніше розкриває сутність поняття "дебіторська заборгованість". Варто зауважити, що не існує окремого міжнародного стандарту, який регламентує питання відображення в обліку дебіторської заборгованості. Облік дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до МСФЗ 7 "Фінансові інструменти: розкриття", МСБО 32 "Фінансові інструменти: подання" та МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка", тобто дебіторська заборгованість відноситься у міжнародній практиці до фінансових активів [4-6].

При цьому, у названих міжнародних стандартах не дається чіткого визначення поняття дебіторської заборгованості. Пункт 9 МСБО 39 зазначає: "позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку". Таке тлумачення поняття дебіторської заборгованості є ширшим порівняно з тлумаченнями, наведеними у національних стандартах [6].

Таким чином, на основі аналізу чинних національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та підходів науковців можна дійти висновку, що дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями і замовниками, за своєю суттю, є сумою заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу. Думка фахівців щодо поділу дебіторської заборгованості на дов-

готермінову і поточну не є однозначною. З точки зору одних фахівців, такий поділ є важливим інструментом фінансового аналізу, з точки зору інших – класифікація дебіторської заборгованості, як і будь-яка інша класифікація, є умовною, а отже, не є необхідною.

На наш погляд, це надто важливо для отримання обґрунтованих висновків внаслідок проведеного фінансового аналізу, а відповідно і розроблення необхідних пропозицій. Ми підтримуємо точку зору економіста-вченого М.Д. Білик, яка запропонувала класифікувати дебіторську заборгованість за рівнем ліквідності, а саме: "...поділяти дебіторську заборгованість у балансі на довготермінову і короткотермінову залежно від терміну погашення, що повністю відповідає класифікації статей дебіторської заборгованості в балансі [1].

Водночас, Т.М. Малькова вважала, що у структурі короткотермінових активів "дебіторську заборгованість без обмеження строком" відносити до фінансових інструментів (financial investments), при цьому передбачається, що короткотермінові (поточні) активи (short – term/current assets) використовуються протягом одного року від звітної дати або одного операційного циклу. Операційний цикл за її поясненням – це період часу між придбанням активів і їхнім оборотом у грошові кошти або грошові еквіваленти [3]. Розглянуте трактування операційного циклу в даному випадку можна відносити не лише до операційної діяльності, а до фінансової та інвестиційної діяльності теж.

Учений-економіст І.О. Бланк у господарській діяльності виділяє такі види дебіторської заборгованості: за товари, роботи, послуги, строк оплати яких не настав; за товари, роботи, послуги, неоплачені в строк; по векселях отриманих; по розрахунках з бюджетом; по розрахунках з персоналом; інші види дебіторської заборгованості [2]. Вважаємо, що така класифікація статей дебіторської заборгованості в балансі враховує рівень ліквідності статей, корисніша для користувачів фінансової звітності щодо оцінки фінансового стану підприємства, надає повнішу інформацію про рівень дебіторської заборгованості й можливість перетворення фінансових зобов'язань у гроші. З викладеного вище, класифікацію дебіторської заборгованості можна відобразити у вигляді схеми (рис.).

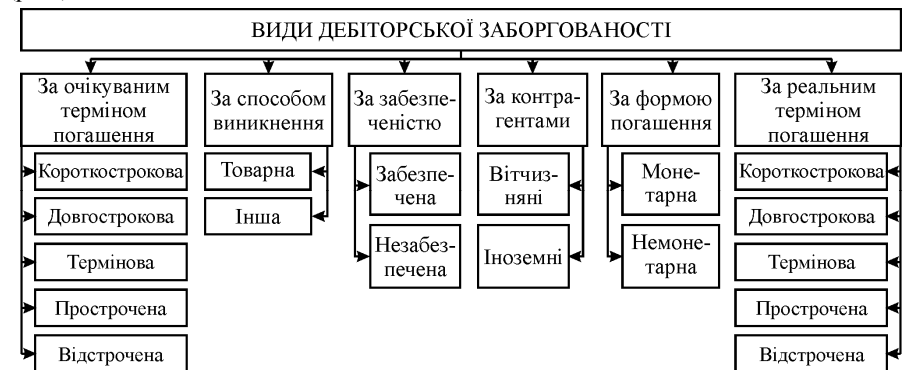

Рис. Схема розгорнутої класифікації дебіторської заборгованості

Крім цього, важливого значення набуває поділ заборгованості за термінами. У реєстрах обліку відображення очікуваного й реального термінів погашення заборгованості немає. Доцільніше було б за реальним строком погашення поділяти дебіторську заборгованість на термінову, прострочену і відстрочену, що в обліку знаходить відображення на відповідних аналітичних рахунках, де контролюється термін виконання договорів.

При визначенні сумнівності заборгованості для обліку важливим є поділ заборгованості за забезпеченістю (гарантія, застава, порука, вексель). На нашу думку, доцільно окремо виділяти заборгованість забезпечену і незабезпечену.

Висновки. Таким чином, дослідження сутності, класифікаційних ознак та особливостей формування дебіторської заборгованості за розрахунками підприємства з покупцями і замовниками дає змогу зробити висновок про плюралізм підходів науковців та законодавчих актів щодо визначення та видового розмежування цієї категорії.

Література

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України : журнал. – 2003. – № 12. – С. 24-36.
2. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / І.О. Бланк. – К. : Вид-во "Ніка-Центр", 2004. – 656 с.
3. Малькова, Т.Н. Древняя бухгалтерия: какой она была? : навч. посібн. / Т.Н. Малькова. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 1995. – 304 с.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 "Фінансові інструменти: розкриття". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 "Фінансові інструменти: подання". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_029.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" затверджене Наказом МФУ від 30.11.2000 р., № 304. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" затверджене Наказом МФУ від 23.05.2003 р., № 363. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

Должанский А.Н., Когутич А.М. Теоретические предпосылки классификации дебиторской задолженности

Рассмотрены разные виды задолженности, исследована их классификация в качестве основания для формирования информационного обеспечения управления на разных уровнях. В результате изучения вариантов классификации задолженности определили, что недостаточный уровень детализации видов задолженности не выделяются классификационные признаки, что не дает возможности раскрыть специфики задолженности. Дано предложение провести систематизацию разных ее видов по следующим признакам: термину погашения, характеру возникновения, экономическому содержанию расчетных операций, контрагентам, валюте расчетов, обеспечению, соблюдению условий договора и вероятности погашения.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, покупатель и заказчики, учет расчетов, научные труды, организация учета расчетов, нормативно-правовые документы, Положение (стандарт) бухгалтерского учета, международные стандарты, длительная и поточная задолженность, уровень ликвидации, классификация статей дебиторской задолженности.

Dolzhansky A.N. Kohutych A.M. The Theoretical Aspects of the Receivables Classification

The different types of debt, investigated classification as the basis for the formation of an information security management at different levels are considered. The level of debt types details is proved to be insufficient, and the class features cannot be defined as a result of exploring receivables options. An offer to systematize its various types according to such classification criteria as maturity, character appearance, the economic content of the estimated transaction counterparties exchange payments, security, compliance with contract terms and the probability of repayment, is made.

Keywords: account, receivables, customer, client, payment, proceeding, legal documents, provisions (standards), international standards, long-term and current debt.

УДК 658.14:65.01

Доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук;
магістрант В.А. Палько – Львівська КА

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито теоретичні та практичні аспекти управління структурою капіталу підприємства, сутність оптимізації структури капіталу підприємства, визначено капітал з погляду різних позицій, визначено етапи процесу оптимізації структури капіталу підприємства, розглянуто етапи формування структури капіталу підприємства враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід та наукові праці економістів, досліджено механізм фінансового левириджу, визначено основні критерії визначення оптимальної структури капіталу підприємства та підходи до фінансування груп активів підприємства.

Ключові слова: капітал, активи, структура капіталу, оптимізація структури капіталу, власний капітал, позиковий капітал, методи оптимізації структури капіталу, левиридж.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання питання щодо забезпечення оптимальної структури капіталу підприємства набуває ключового значення. Характерним для кожного підприємства є використання як джерела формування своїх активів не тільки власного, але і позикового капіталу, що зумовлено різними причинами і має неоднакові наслідки впливу на кожному з підприємств. Тому однією з головних проблем в управлінні капіталом є оптимізація структури капіталу, що обумовлено потребою в достатньому фінансовому забезпеченні господарської діяльності підприємства та його подальшого розвитку, необхідністю мінімізації середньозваженої вартості капіталу, а також необхідністю підвищення рівня рентабельності власного капіталу, фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти управління структурою капіталу підприємства розглянуто у працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, таких як І.С. Благун, І.А. Бланк, Ю. Брігхем, І.В. Викиданець, Т.В. Головка, В.А. Забродський, Г.Г. Кірейцев, Т.С. Клебанова, В.В. Ковальов, Г.О. Крамаренко, Ф. Модільяні, В.Л. Петренко, В.О. Подольська, С.В. Сагова, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін, Дж.Г. Сигел, Дж. Форрестер, О.Є. Чорна, Дж.К. Шима, А.Д. Шермет, І.Й. Яремко, О.В. Яріш та ін. Усі вони акцентують увагу на оптимальному співвідношенні між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства.